

Kyllä asevelvollisuudelle, ei Nato-jäsenyydelle

Vasemmistoliiton suhtautuminen maanpuolustukseen eduskuntakeskusteluissa 2003–2007

Poliittisen historian
kandidaatintutkielma

Laatija:
Juho Haapala

9.4.2024
Turku

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Poliittinen historia

Tekijä: Juho Haapala

Otsikko: Kyllä asevelvollisuudelle, ei Nato-jäsenyydelle. Vasemmistoliiton suhtautuminen maanpuolustukseen eduskuntakeskusteluissa 2003–2007.

Sivumäärä: 34 sivua

Päivämäärä: 9.4.2024

Kandidaatintutkielmassani tutkin vasemmistoliiton kansanedustajien suhtautumista maanpuolustukseen perustuen eduskuntakeskusteluihin vuosina 2003–2007. Tutkimuskysymykseni on, miten puolueen kansanedustajat maanpuolustukseen ja sen eri osa-alueisiin suhtautuivat, mitkä teemat nousivat aineistosta keskeisenä esille ja kuinka yksimielisiä vasemmistiedustajat kyseisellä kaudella olivat. Tutkimuksen primääriaineistona toimivat vasemmistoliiton kansanedustajien maanpuolustusta koskevat puheenvuorot, talousarvioaloitteet sekä kirjalliset kysymykset vaalikaudelta 2003–2007. Tutkimusmenetelmänä käytän työssäni laadullista sisällönanalyysia, joka soveltuu hyvin temaattiseen lähestymistapaan.

Aineistosta maanpuolustuksen keskeisimmiksi teemoiksi nousivat asevelvollisuus, puolustusbudjetti, Euroopan unionin mahdollinen yhteinen puolustus, suhtautuminen puolustusliitto Natoon sekä Suomen rooli sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Vasemmistiedustajat tukivat Suomen silloista puolustuspoliittista linjaa asevelvollisuuden sekä koko maan kattavan alueellisen puolustusjärjestelmän osalta. Edustajat suhtautuivat kuitenkin kriittisesti puolustusmenojen kasvattamiseen, ja vastustivat useita merkittäviä Puolustusvoimien materiaalihankintoja. Euroopan unionin suunniteltuihin yhteisiin puolustusratkaisuihin suhtauduttiin pääosin skeptisesti ja mahdolliseen Nato-jäsenyyteen jyrkän kielteisesti. Sotilaallinen kriisinhallinta nähtiin tarpeellisena, mutta kriisinhallinnassa tulisi puolueen mukaan painottaa enemmän siviilikriisinhallintaa. Kaikki vasemmistoliiton 19 kansanedustajaa olivat erittäin yksimielisiä maanpuolustukseen liittyvistä kysymyksistä ja edustajien väliset erot olivat pääosin sävy- ja painotuseroja, eivät niinkään asiasisällöllisiä poikkeamia puolueen valtavirrasta.

Avainsanat: vasemmistoliitto, maanpuolustus, asevelvollisuus, puolustusbudjetti, Nato, Euroopan unioni, kriisinhallinta

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät	4
1.2	Aineisto ja aiempi tutkimus	5
1.3	Maanpuolustuksen ja vasemmistoliiton välinen dynamiikka.....	7
2	Suhtautuminen keskeisiin kansallisen puolustuksen kysymyksiin	10
2.1	Asevelvollisuus parhaana mahdollisena vaihtoehtona	10
2.2	Tavoitteena Suomen puolustusbudjetista leikkaaminen.....	15
3	Maanpuolustuksen kansainväliset ulottuvuudet vasemmistoliiton silmin .	20
3.1	Ehdoton ei kaikille sotilasliitoille	20
3.2	Sotilaallisesta kriisinhallinnasta painopiste siviilikriisinhallintaan	26
4	Etäinen muttei kielteinen suhtautuminen maanpuolustukseen	30
	Lähteet	33

1 Johdanto

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät

Käsittelen omassa kandidaatintutkielmassani vasemmistoliiton eduskuntaryhmän suhtautumista maanpuolustukseen ja sen eri teemoihin eduskuntakeskusteluissa 2003–2007. Tarkastelen sitä, millä tavoin puolueen kansanedustajat maanpuolustukseen suhtautuivat, millaiset teemat edustajien kannanotoissa nousivat esille sekä kuinka yksimielisiä vasemmistiedustajat¹ olivat maanpuolustukseen liittyvissä kysymyksissä.

Suomen turvallisuudelle on koko itsenäisyyden historian ajan ollut keskeistä suhde usein laajentumishaluiseen ja aggressiiviseen Venäjään tai aikaisemmin Neuvostoliittoon. Suomessa turvallisuuspoliittiset ratkaisut on pääosin haettu ensisijaisesti omasta kansallisesta puolustuksesta ja keskeisesti myös sotilaallisista puolueettomuuspyrkimyksistä. Tyypillisesti suomalaiset poliittiset puolueet ovat olleet suhteellisen yhtä mieltä keskeisimmistä turvallisuuspoliittisista ratkaisuista läpi puoluekentän. Laajasta konsensuksesta huolimatta suomalaista turvallisuuspolitiikkaakin on haluttu aika ajoin kehittää myös toisenlaisille linjoille. Vasemmistoliittoa on pidetty maanpuolustuksen kannalta yleisesti yhtenä kriittisimpänä suomalaisena puolueena. Tästä syystä vasemmistoliiton kansanedustajien suhtautumista maanpuolustukseen ja Puolustusvoimiin on mielekästä tarkastella, sillä puolue oletetusti poikkeaa pääsääntöisesti hyvin yhteneväisistä turvallisuuspolitiikan linjoista edes jossain määrin.

Maanpuolustuksen ja kansallisen puolustuksen merkityksen osalta vaalikausi 2003–2007 muodostaa mielenkiintoisen rajauksen. 2000-luvun ensimmäinen vuosikymmen, etenkin ennen vuonna 2008 alkanutta Georgian sota, on ollut eurooppalaisessa vertailussa peräti rauhallisin vuosikymmen koskaan. Perinteiset sotilaalliset uhat painottuivat tarkastelujaksolla siis huomattavasti normaalia vähemmän. Kyseisessä ajanjaksossa yhtenä keskeisenä elementtinä on myös Yhdysvaltojen ja Britannian johtaman liittokunnan aloittama Irakin sota vuonna 2003. Suomi oli siis vuosina 2003–2007 tilanteessa, jolloin Venäjän suhteen painottui optimismi ja toisaalta Yhdysvaltoja ja länttä kohtaan ollaan kenties normaalia kriittisempiä. Tällä tutkimuksella haenkin ymmärrystä siitä, minkälaista suhtautuminen maanpuolustukseen

---

¹ Tästä lähtien lyhennettynä ”edustajat”.

on ollut mahdollisimman rauhallisena ajanjaksona yhdessä kriittisimmistä puolueista, jolla kuitenkin on merkittävää poliittista valtaa.

Tutkimusmenetelmänä olen tutkimuksessani hyödyntänyt laadullista sisällönanalyysia.

Tutkimuksen primääriaineiston laajuus sekä sen purkaminen eri teemoihin, teki laadullisesta sisällönanalyysista luontevan metodin tutkimuksen aiheen ja aineiston käsittelyyn.

Tutkimuksessani on myös olennaista ymmärtää eduskuntakeskustelujen luoma konteksti, jotta voi uskottavasti analysoida tutkimusaineiston sisältöä. Tähän tutkimusmenetelmääni tukevaksi teokseksi valitsin Kyösti Pekosen *Puhe eduskunnassa* teoksen, joka käsittelee nimensä mukaisesti eduskuntaa puhumisen areenana.

Opinnäytteeni aihe on myös poliittisesti virittynyt, joten minun tuli kiinnittää erityistä huomiota tutkimuksen objektiivisuuteen. Pyrkimys oikeudenmukaisen kuvan esittämiseen on hyvin keskeinen tavoite historiantutkimusta tehdessä, ja omassa argumentoinnissani pyrinkin esittämään asiat mahdollisimman puolueettomasti. Kiinnitin myös tutkimuksessani huomiota ajan luomaan kontekstiin. Tutkimustyössä on myös tärkeää huomioida, että usein tutkijalla, tutkimuksen kohteella sekä yleisöllä on ikään kuin ”omat aikansa”.² Viime vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset Suomen turvallisuusympäristössä ovat olleet niin dramaattisia, että ne lähes vääjäämättä vaikuttavat tapaani nähdä parinkymmenenvuoden takainen yhteiskunnallinen keskustelu.

1.2 Aineisto ja aiempi tutkimus

Tutkimuksessa käytettävä primääriaineisto koostuu vaalikauden 2003–2007 vasemmistoliiton kansanedustajien puheenvuoroista, kirjallisista kysymyksistä sekä talousarvioaloitteista.

Aineisto on kerätty eduskunnan sähköisestä palvelusta, josta löytyy kaikki kyseisten vuosien valtiopäiväasiakirjat aina edustajien puheenvuoroista hallituksen tekemiin selontekoihin.

Tutkimuksessa käytettäväksi aineistoksi valikoituivat sellaiset vasemmistoliiton kansanedustajien puheenvuorot, kirjalliset kysymykset ja aloitteet, joissa edustaja on käyttänyt termejä, ”maanpuolus*”, ”puolustus*” tai ”asevelv*”. Kyseiset rajaukset valikoituivat, sillä nämä termit sisältävät puheenvuorot kattoivat laajasti tutkittavana olevan aihepiirin vasemmistoliiton eduskuntaryhmän osalta, kuitenkin eksymättä liian usein

---

² Kalela 2000, 54–55, 135.

tutkittavana olevan teeman kannalta epäolennaisiin aihealueisiin. Syy sille miksi termit ”maanpuolustus*” ja ”puolustus*” ovat erikseen on se, etteivät sanasta ”puolustus*” syntyvät variaatiot kasvattaisivat tarpeettomasti jo valmiiksi kattavaa aineistoa irrelevanteilla puheenvuoroilla tai aloitteilla. Sen sijaan kokonaisuena terminä ”puolustus*” oli erittäin tärkeää sisällyttää, jotta esimerkiksi puolustusbudjettia tai Puolustusvoimia käsittelevät puheenvuorot saadaan sisällytettyä aineistoon.

Vasemmistoliiton kansanedustajien suhtautuminen maanpuolustukseen eduskuntakeskusteluissa 2003–2007 tulee kattavasti esille kyseisten kolmen sanavalinnan ja rajauksen johdosta. Alun perin tutkimuksen rajaukseen piti sisällyttää myös sanat ”varusm*” ja ”sotaveter*”, mutta näillä hakusanoilla aineisto kasvoi vain muutamia kymmeniä puheenvuoroja, eikä alkuperäisten sanavalintojen lisäksi kyseisillä rajauksilla olisi saavutettu tutkimusasetelman kannalta mitään sellaisia merkittäviä johtopäätöksiä, mitä ei olisi saavutettu jo valittujen kolmen hakusanan avulla kerätystä aineistosta.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen primääriaineistona toimi 230 vasemmistoliiton kansanedustajien pitämää puheenvuoroa, 24 kirjallista kysymystä ja 16 talousarvioaloitetta. Vain muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta koko aineisto oli tavalla tai toisella sidoksissa tutkittavaan aiheeseen, vaikka osa aineistosta ei välttämättä suoraan koskenut maanpuolustusta tai Puolustusvoimia. Tällaisia olivat esimerkiksi puheenvuorot, joissa hakusana ”puolustus*” esiintyi ”puolustusministeri” muodossa ja puheenvuoron sisältö koski pääsääntöisesti puolustusministerin omia sanomisia. Näissäkin puheenvuoroissa tosin lähes aina tavalla tai toisella keskustelu liittyi kokonaisuudessaan tutkittavaan aiheeseen. Reilussa kymmenessä aineistoon sisällytetyssä puheenvuorossa sekä viidessä kirjallisessa kysymyksessä sana ”puolustus*” esiintyi kontekstissa, mikä ei liittynyt tutkittavaan aiheeseen lainkaan.

Aikaisemmin maanpuolustuksen ja yksittäisen puolueen välistä suhdetta ei ole juurikaan tutkittu, joten tutkimukseni lähtee ainakin osittain puhtaalta pöydältä liikkeelle. Maanpuolustukseen liittyviä teemoja, kuten asevelvollisuutta tai Suomen suhtautumista puolustusliitto Natoon on sen sijaan tutkittu enemmänkin, joten tutkimuksessa käsiteltävien teemojen tarkasteluun oli mahdollista löytää aiheeseen sopivaa keskustelemaa tutkimuskirjallisuutta. Myös eri puolueiden suhtautumista johonkin tiettyyn maanpuolustukseen liittyvään kysymykseen, kuten esimerkiksi Ottawan-sopimukseen tai Hornet-hankintoihin, oli tutkittu joissain yksittäisissä opinnäytteissä, mutta missään aikaisemmassa tutkimuksessa ei ollut käsitelty pelkästään juuri vasemmistoliittoa ja

maanpuolustusta kokonaisuudessaan. Vasemmistoliitosta ei myöskään ole toistaiseksi vielä kirjoitettu historiikkaa, joten aiheesta ei ole siinäkään muodossa ehditty tehdä kattavaa selontekoa.

Keskeisimmäksi tutkimusta tukevaksi tutkimuskirjallisuudeksi valikoitui muun muassa Kari Laitisen ja Arto Nokkalan *Suomalainen asevelvollisuus – historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Tutkimus on puolustusministeriön vuonna 2005 julkaisema, joten se tarjoaa lähes parhaan mahdollisen kurkistusikkunan tutkimuksen ajankohtaan etenkin kansallisen puolustuksen kysymysten osalta. Iro Särkän *Nato-retoriikka Suomen turvallisuuspoliittisessa keskustelussa* on toinen esimerkki tutkimusta tukevasta tutkimuskirjallisuudesta. Särkän tutkimuksessa käsitellään nimenmukaisesti maanpuolustuksen kansainvälisiä elementtejä ja etupäässä mahdollista Nato-jäsenyyttä, joten se toimi kolmannessa luvussa erinomaisena taustoittajana. Kirja käsittelee myös eduskuntakeskusteluja ja on siinäkin mielessä relevantti tutkimuksen kannalta.

1.3 Maanpuolustuksen ja vasemmistoliiton välinen dynamiikka

Vasemmistoliiton ja maanpuolustuksen välistä dynamiikkaa tarkasteltaessa on hyvä ymmärtää tietyt menneisyyden ja ideologian luomat reunaehdot puolueen toiminnalle. Vasemmistoliitto perustettiin vuonna 1990 Suomen kansan demokraattisen liiton (SKDL) sekä Suomen kommunistisen puolueen (SKP) manttelinperijäksi. Uudelle puolueelle kantaviksi ideologioiksi nousivat uusvasemmistolaisuus ja punavihreys, eikä se siis täysin ideologisesti vastannut edeltäjiään. Kokonaan puolueita ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan, sillä vasemmistoliitto rakentui SKDL:n ja SKP:n sosiaalisille verkostoille.³ Sen sijaan, että kävisin läpi puolueen historiaa ja alkuperää tarkemmin, katseeni kiinnittyy puolueen vuoden 1998 puolueohjelmaan, vuoden 2001 turvallisuuspoliittiseen erityisohjelmaan sekä eduskuntavaalien 2003 vaaliohjelmaan. Nämä luovat lähtökohtia ymmärtämään paremmin vaalikauden 2003–2007 edustajien suhtautumista puolustusta koskeviin kysymyksiin.

Vasemmistoliiton puolueohjelmassa vuonna 1998 turvallisuuspolitiikka ei nouse mitenkään erityisen keskeisenä esille ja ohjelman painopisteet ovat ymmärrettävästi vapauden, kestävän kehityksen ja sosiaalisen turvallisuuden kaltaisissa teemoissa. Ohjelmassa on kuitenkin

---

³ Mickelsson 2021, 249, 451.

lyhyehkö ”ehtona rauha” luku, jonka avulla voi hahmottaa vasemmistoliiton maanpuolustusta koskevia lähtökohtia vuodelta 1998. Puolueen mukaan rauha toimii ehtona sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle, ja edellytyksenä rauhalle puolestaan nähdään asevarustelusta, keinokeinoisista uhkakuvista sekä sotilasliitoista luopuminen. Puolueen linjan mukaan militarismi ei kuulu demokraattiseen yhteiskuntaan, ja armeijan tulee pitäytyä vain sille tarkoitetuissa tehtävissä. Luvun lopussa puolue nostaa vielä tavoitteekseen maailman ilman aseita ja väkivaltaa.⁴

Suhtautumisesta suomalaiseen maanpuolustukseen on siis osittain hankala tehdä vuoden 1998 puolueohjelman perusteella mitään kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä se pääosin loistaa poissaolollaan. Toisaalta puolueohjelman perusteella armeija näyttäytyy ikään kuin välttämättömänä paheena. Ohjelmassa armeijalla katsotaan olevan funktio yhteiskunnassa, mutta militarismin todetaan olevan yhteensopimaton demokraattisen yhteiskunnan kanssa. Ideaalimaailmassa sen sijaan mitään maanpuolustusta ei tarvita, mikä on toki helposti jaettava päämäärä, mutta tuskin epärealistisuutensa takia nousee kovinkaan monella puolueella puolueohjelmaan saakka. Tavoitteena sotilasliittojen purkaminen puolestaan poissulkee Nato-jäsenyyden vasemmistoliiton puolustuspoliittisista päämääristä.

Kenties vielä merkittävämpää viitekehystä tutkimukselle tarjoaa vasemmistoliiton vaaliohjelma eduskuntavaaleihin 2003. Vaaliohjelma mahdollistaa sen tarkastelun, kuinka johdonmukaisia vuonna 2003 valitut edustajat vaalikaudella 2003–2007 olivat suhteessa vaaliohjelman maanpuolustusta koskeviin linjauksiin. Vaaliohjelmassa kansallista puolustusta tulisi kehittää siten, että Suomen puolustusmenot kääntyisivät kasvusuunnasta laskusuuntaan. Tähän tavoitteeseen päästäisiin uudistamalla Puolustusvoimia sekä asevelvollisuutta ”paremmin todellisia uhkakuvia vastaaviksi”. Maanpuolustuksen kansainvälisistä elementeistä puolue linjaa, ettei Suomen tule liittyä Natoon. Sen sijaan Suomen on kannettava vastuunsa kansainvälisessä rauhaan tähtäävässä työssä ja olla sillä saralla aktiivinen erityisesti EU:n (Euroopan unioni) ja ETYJ:n (Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö) puitteissa. Euroopan unionin tulisi puolestaan kehittää ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa siten, että se edistäisi yhteistyötä rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välillä ja onnistuisi täten tekemään maailmasta entistä tasa-arvoisemman. Kriisinhallinnassa tulisi keskittyä

---

⁴ Vasemmistoliiton puolueohjelma, 1998, <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/800>.

siviilikriisinhallintaan ja konfliktien ennaltaehkäisyyn, eikä EU:n tule lähteä sotilaalliseen kriisinhallintaan ilman YK:n tai ETYJ:n mandaattia.⁵

Vuoden 2001 erityisohjelma avaa puolueen turvallisuuspolitiikkaa vuosien 1998 ja 2003 ohjelmia laajemmin. Ohjelman kolmas luku käsittelee Vasemmistoliiton turvallisuuspoliittisia näkemyksiä, mutta sen painopiste on lähes kokonaan kansainvälisissä kysymyksissä, ja kansallista puolustusta käsitellään ohjelmassa vain vähän. Vakauserityispolitiikka, aseidenriisuntapolitiikka ja kansainvälinen yhteistyö rauhan puolesta nousevat esille keskeisimpinä teemoina. Ydinsanomana on joka tapauksessa sama kuin vuosien 1998 ja 2003 ohjelmissa. Huomiona tosin ettei asevelvollisuusjärjestelmää kyseenalaisteta eikä sen kehittämisestä mainita ohjelmassa mitään.⁶

Oletettavasti siis näiden ohjelmien linjausten varaan rakentuu pääpiirteittäin vasemmistoliiton suhtautuminen maanpuolustukseen vaalikauden 2003–2007 aikana. Valituilta edustajilta edellytetään läheisyyttä ja samankaltaisuutta suhteessa äänestäjiin,⁷ joten suuremmat poikkeamiset etenkin vuoden 2003 vaaliohjelmasta ovat suhteellisen epätodennäköisiä. Täysin samana puolueen näkemykset tuskin säilyvät esimerkiksi vaaliohjelman julkaisun jälkeen alkaneen Irakin sodan kaltaisten muuttujien takia. Kaikissa ohjelmissa maanpuolustusta käsitellään ainakin osittain rajallisesti, joten aineiston avulla teemaa pääsee tutkimaan joka tapauksessa huomattavasti syvällisemmin.

---

⁵ Vasemmistoliiton vaaliohjelma, 2002, <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/816>.

⁶ Vasemmistoliiton turvallisuuspoliittinen ohjelma, 2001, <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/815>

⁷ Pekonen 2011, 13.

2 Suhtautuminen keskeisiin kansallisen puolustuksen kysymyksiin

2.1 Asevelvollisuus parhaana mahdollisena vaihtoehtona

Suomen turvallisuuspolitiikan vankimpana kivijalkana voi kiistatta pitää asevelvollisuutta, jonka varaan suomalainen maanpuolustus pitkälti nojautuu. Historian saatossa asevelvollisuutta Suomessa on kyseenalaistettu poikkeuksellisen vähän, pääsääntöisesti maantieteellisen sijainnin, historian sekä pienen asukasluvun ansiosta.⁸ Mikään poliittinen ratkaisu ei kuitenkaan ole suojassa kritiikiltä laajastakin konsensuksesta huolimatta. Enemmän kritiikkiä kansallisesta puolustuksesta käytyyn keskusteluun on tuonut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvät kysymykset sekä kysymys Puolustusvoimien roolista Suomessa. Tässä luvussa tarkastelen edustajien suhtautumista näihin kansallisen puolustuksen järjestämisen kysymyksiin, joista keskiössä on teemoista merkittävin eli asevelvollisuus.

Suomalaista asevelvollisuutta voi kiistatta pitää muusta Euroopasta poikkeavana järjestelynä niin suosionsa kuin laajuutensakin puitteissa. Tarkastelujaksolla kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa oli vahva asevoimien ammattilaistumisen trendi, jossa varusmiesten sijaan palvelukseen värvätään palkattua ammattihenkilöstöä. Tässä Suomi erosi jo 2000-luvun alussa suurelta osin muusta Euroopasta ja myös pohjoismaista. Suomessa asevelvollisuuden tarpeellisuuteen ja suosioon kiinnittyy myös muitakin kuin puhtaita strategisia tai historiallisia syitä. Asevelvollisuudella on tutkitusti Suomessa suuri merkitys kansalliselle identiteetille ja siihen liitetään useita ominaisuuksia, jotka eivät suoraan liity maanpuolustukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi asevelvollisuuden näkeminen kasvatus- ja koulutusjärjestelmänä sekä tasa-arvoa edistävänä osana yhteiskuntaa.⁹ Vaikka ammattiarmeijaan siirtyminen oli vuosina 2003–2007 erittäin ajankohtaista muualla Euroopassa, Suomessa sille ei löytynyt laajaa tukea miltään yhteiskunnan tasolta. Vasemmistoliiton kansanedustajat eivät aineistossa kertaakaan kehottaneet ammattiarmeijaan siirtymistä. Ammattiarmeijan epäsuosiota vasemmiston silmissä selittävät ainakin korkeat kustannukset sekä silloisesta tasa-arvoiseksi koetusta järjestelmästä luopuminen. Tämä on sikäli erittäin mielenkiintoinen huomio, koska nykyään

---

⁸ Laitinen ja Nokkala 2005, 8–22.

⁹ Laitinen ja Nokkala 2005, 10–11.

asevelvollisuutta ei sen sukupuolittuneisuuden takia välttämättä pidetä yksiselitteisesti tasa-arvoisena.

Lähtökohtaisesti asevelvollisuus esiintyi edustajien puheissa koko vaalikauden aikana yllättävän vähän. Kaikista 19:sta vasemmistoliiton kansanedustajasta vain edustajat Kuoppa, Laakso, Ojala, Siimes, Tennilä ja Tiusanen puhuivat asevelvollisuudesta enemmän kuin kerran.¹⁰ Tämä jo itsessään kertoo, ettei asevelvollisuutta ole koettu kaudella 2003–2007 ajankohtaiseksi aiheeksi, mutta myös siitä, ettei asevelvollisuuteen kohdistuvaa kritiikkiäkään olla haluttu esittää suuremmissa määrin hyvin poikkeuksellisesta ajanjaksosta huolimatta. Toisaalta niissä harvoissa puheenvuoroissa, joissa asevelvollisuuteen otetaan kantaa ei jää mitään epäselvyyttä siitä, kuinka edustaja siihen suhtautuu. Monissa muissa puolustuspolitiikan kysymyksissä edustajien puheenvuorot olivat sen sijaan huomattavasti vaikeaselkoisempia ja ehkä tyypillisempiä poliittisia puheenvuoroja. Muissa kansallisen puolustuksen kysymyksissä, kuten vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa ja maakuntajoukoissa, edustajien kannanotot olivatkin jo huomattavasti kriittisempiä.

Asevelvollisuutta koskevissa puheenvuoroissa lähes jokaisessa edustaja kertoo tukevansa nykyistä mallia ja antaa samalla tukensa asevelvollisuudelle. Kuitenkin keskustelun taustalla on usein vasemmistoliiton esittämää kritiikkiä johonkin toiseen puolustuspolitiikan ulottuvuuteen. Edustaja Esko-Juhani Tennilän vastauspuheenvuoro kesäkuussa 2003 perussuomalaisten Tony Halmeelle on tyypillinen tällainen esimerkki, jossa Tennilä vastaa hänelle esitettyyn kritiikkiin ja samalla kertoo tarkasti omasta suhtautumisesta niin maanpuolustukseen kuin Puolustusvoimiinkin. Tennilän mukaan ”vasemmalla ollaan valmiita aina riittävät resurssit turvaamaan armeijalle, kun se lähtee aluepuolustuksesta ja asevelvollisuudesta”. Samassa Tennilä kritisoi joukkoa, jotka haluaisivat lisätä armeijan menoja, sillä he hänen mukaansa tahtovat Suomenkin armeijan kulkevan siellä missä ”amerikkalainen sormi osoittaa”.¹¹ Tennilä kertoi myös myöhemmin joulukuussa 2003 kannattavansa asevelvollisuutta Suomessa.¹² Asevelvollisuutta koskevissa puheenvuoroissa onkin hyvin tyypillistä, ettei edustaja puhu pelkästään asevelvollisuudesta vaan sivuaa jotain muuta maanpuolustukseen ja puolustuspolitiikkaan liittyvää kysymystä samalla. Seuraavissa

---

¹⁰ Pois luettuna sellaiset yksittäiset puheenvuorot, joissa asevelvollisuus mainitaan jossain täysin toisessa kontekstissa, kuten etuuskysymyksissä.

¹¹ PTK 41/2003 vp, E.J. Tennilä, 17.6.2003, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+41/2003+vp+6+8+8>, [luettu: 10.12.2023].

¹² PTK 114/2003 vp, Tennilä, 16.12.2003.

nostoissani keskityn ainoastaan itse kansalliseen puolustukseen, enkä niinkään puheenvuoroon kokonaisuutena, sillä tulevissa luvuissa käsitellään joka tapauksessa teemoittain edustajien suhtautumista myös muihin maanpuolustuksen elementteihin.

Tennilän tavoin vastaavia asevelvollisuutta tukevia puheenvuoroja pitivät useat muutkin edustajat. Edustaja Jaakko Laakso linjasi pitämässään vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa 20.12.2004, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tukee nykyisiä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjoja, joihin hyvin keskeisenä kuuluu yleinen asevelvollisuus sekä koko maan puolustamiseen tarkoitettu alueellinen puolustusjärjestelmä. Samaisena päivänä edustajat Markus Mustajärvi sekä Mikko Kuoppa toistivat osaltaan Laakson pitämän ryhmäpuheenvuoron linjaa.¹³ Huomionarvoista asevelvollisuutta puoltavissa puheenvuoroissa on, että asevelvollisuuden painottaminen ja tukeminen tapahtuu lähes poikkeuksetta kontekstissa, jossa silloinen puolustuspoliittinen linja toimii ikään kuin vasta-argumenttina muutoksille, etupäässä mahdolliselle Nato-jäsenyydelle. Sotilaspoliittisesta näkökulmasta oli kuitenkin jo tuolloin selvää, ettei Nato-jäsenyys edellyttäisi Suomelta muutoksia omiin kansallisen puolustuksen peruseriaatteisiin.¹⁴ Tässä argumentoinnissa on siis huomioitava se, ettei Natoa vastustettu siksi, että se varsinaisesti olisi uhka suomalaiselle asevelvollisuusjärjestelmälle.

Asevelvollisuus itsessään on vain yhdellä edustajista kritiikin ja kyseenalaistuksen kohteena. Outi Ojala kritisoi hallituksen vuoden 2004 selontekoa siitä, että se pitää yleistä asevelvollisuutta itsestään selvänä vedoten mm. Ruotsissa tehtyihin muutoksiin. Tämän jälkeen saatuaan pääministeriltä vastauksen Ojala siirtää yleiselle asevelvollisuudelle suuntaamansa kritiikin koskemaan maakuntajoukkojen perustamiseen liittyviä kysymyksiä ja toteaa pelkäävänsä maakuntajoukkojen syövän yleistä asevelvollisuutta.¹⁵ Ojalankaan kriittisestä puheenvuorosta ei siis voi suoraa vetää johtopäätöksiä asevelvollisuuden

---

¹³ PTK 143/2004 vp, J. Laakso, M. Mustajärvi, M. Kuoppa, 20.12.2004, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+8+8>, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+115+115>, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+108+108>, [luettu: 12.12.2023].

¹⁴ Särkkä 2019, 116.

¹⁵ PTK 97/2004 vp, O.Ojala, 28.9.2004, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+2+1+21>, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+5+8+58>, [luettu 20.12.2023].

vastaisuudesta. Aineiston koostuessa kaikista teemaan liittyvistä puheenvuoroista on inhimillisestikin katsottuna ymmärrettävää, että joukkoon mahtuu harkitsemattomia ja virheellisiäkin puheenvuoroja. Tässä puheenvuorossa mitä ilmeisemmin on kyse vain yksittäisestä puolueen linjasta poikkeavasta puheenvuorosta, jolle ei voi antaa suurempaa painoarvoa Ojalan samana päivänä vain hetkeä myöhemmin pitämänsä puheenvuoron takia.

Huoli siitä, että maakuntajoukot mahdollisesti söisivät yleistä asevelvollisuutta, nousee mitä ilmeisimmin taas ammattiarmeijan vastustamisesta. Asevoimien eri toimintojen ulkoistaminen on tyypillinen osa sellaista organisaatiomuutosta, jonka päässä on ainakin osittainen armeijan ammattilaistuminen.¹⁶ Toisaalta se oliko kyseisten maakuntajoukkojen kohdalla kenelläkään tällaista takaa-ajatusta on kokonaan toinen kysymys. Todennäköisesti maakuntajoukkojen perustamisella olisi vain haluttu vastata vapaaehtoisen maanpuolustuksen kysyntään ja tarjota halukkaille reserviläisille mahdollisuuksia harjoittaa sotilastaitojaan. Tämän ei tosin tarvitse olla ristiriidassa asevoimien ammattilaistumista vastustavien argumenttien kanssa, jotka voivat myös olla hyvin perusteltuja.

Kovin usein edustajat eivät kuitenkaan edes nykyistä mallia tukiessaan esitä mitään sellaista, jonka voisi tulkita erityisen maanpuolustushenkiseksi. Tällaisiakin yksittäisiä poikkeuksia silti löytyy. Edustaja Pentti Tiusanen lokakuussa 2006 pitämässään puheessa ylistää yleistä asevelvollisuutta hienona asiana, joka lisää niin demokraattisuutta kuin maanpuolustushenkeäkin. Samassa puheenvuorossa Tiusanen puhuu myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta sekä laajasta turvallisuuskäsitteestä asiasisällöllisesti samankaltaisesti kuin muutkin puoluetoverinsa, mutta muita sovittelevampaan sävyyn. Siinä missä etenkin vapaaehtoinen maanpuolustus saa muilta edustajilta lähinnä pelkkää kritiikkiä, Tiusanen toteaa sen myös sisältävän positiivisia elementtejä, vaikka ydinviesti onkin muiden tapaan kriittinen.¹⁷

Kysymys vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ei Tiusasen puheenvuoron lisäksi saa muilta vasemmistoliiton kansanedustajilta kovinkaan positiivista vastaanottoa. Edustajat Kauppila ja Laakso palaavat jopa vuoden 1918 sisällissotaan ja epäsuorasti vertaavat vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa suojeluskuntiin, joka on 2000-luvun suomalaisessa

---

¹⁶ Laitinen ja Nokkala 2005, 132–135.

¹⁷ PTK 98/2006 vp, P.Tiusanen, 10.10.2006,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+98/2006+vp+3+21+21>, [luettu: 17.12.2023].

eduskuntakeskustelussa erittäin harvinaista maanpuolustuksesta puhuttaessa.¹⁸ Edustaja Erkki Virtanen puolestaan kyseenalaistaa maakuntajoukkojen tarpeellisuutta perustellen, ettei ole saanut hallitukselta minkäänlaista selitystä siitä mihin näitä joukkoja tulisi käyttää ja missä heitä tarvitaan. Virtasen kohdalla tosin todettakoon, että hän on monia muita edustajia tyytyväisempi vuoden 2004 selontekoon.¹⁹

Usein kansalliseen puolustukseen liittyvissä puheenvuoroissa esille nousee myös laaja turvallisuuskäsite. Tällä laajemmalla turvallisuuden ymmärtämisen käsitteellä pyritään tuomaan ilmastonmuutoksen ja globaalin köyhyyden kaltaisia ilmiöitä turvallisuuspoliittiseen keskusteluun.²⁰ Laajan turvallisuuskäsitteen painottaminen onkin yleistä edustajien maanpuolustusta koskevissa puheenvuoroissa. Pääsääntöisesti näissä ei pyritä varsinaisesti kritisoimaan suomalaista maanpuolustusta vaan pikemminkin viemään keskustelua pois perinteisestä puolustuspolitiikasta. Toisinaan tällaisiin puheenvuoroihin liittyy kuitenkin myös painavaa kritiikkiä. Esimerkiksi edustaja Minna Sirnö sättii hallituksen vuoden 2004 puolustuspoliittista selontekoa sen liian ”Suomi-keskeisestä” sotilaallisesta turvallisuuskäsityksestä.²¹

Sirnön puheet voi tulkita toki ensisijaisesti kritiikkinä hallitusta kohtaan, mutta ottaen huomioon kaikki suomalaiseen maanpuolustukseen ja sen eri elementteihin liittyvät Sirnön puheenvuorot, voi Sirnötä pitää perustellusti myös kriittisenä itse maanpuolustusta kohtaan. Hän nimittäin piti vain yhdeksän puheenvuoroa aiheesta koko vaalikauden aikana, joista jokainen oli kriittinen tai täysin irrelevantti tutkimusasetelman kannalta. Sirnön kritiikki ei kuitenkaan pääosin poikkeaa muista puolueensa edustajista. Esimerkiksi maakuntajoukkoja tai Ottawan sopimusta koskeneissa kannanotoissaan Sirnö on hyvin samanlaisilla kriittisillä linjoilla kuin kaikki muutkin aiheeseen kantaa ottaneet edustajat. Ero tulee useisiin muihin edustajiin siinä, ettei Sirnö missään puheenvuorossaan ilmaise minkäänlaista tukea millekään suomalaisen puolustuspolitiikan linjalle.

---

¹⁸ Puheenvuoroja, jotka sisältävät sanat ”maanpuolus*” ja ”suojeluskun*” on pidetty eduskunnassa vain 14 koko 2000-luvulla. Tämä sisältäen kaikki puolueet ja kaikki erilaiset kontekstit.

¹⁹ PTK 97/2004 vp, E.Virtanen, 28.9.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+110+110>, [luettu: 10.12.2023].

²⁰ Häkkinen 2020, 159–160.

²¹ PTK 143/2004 vp, M.Sirnö, 20.12.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+118+118>, [luettu: 12.12.2023].

Yhteenvedona edustajat ovat kokonaisuudessaan suhteellisen yksimielisiä kansallisen puolustuksen kysymyksistä. Puolueen yhtenäisyyteen toki aina vaikuttaa myös ryhmäkuri ja yksittäisten edustajien riippuvuus puolueesta, joka voi nostaa kynnyistä muun ryhmän linjasta poikkeamiseen.²² Edustajien puheenvuorojen välillä on kuitenkin paljon sävyeroja, vaikka asiasisällöllisesti he ajavat samoja asioita. Asevelvollisuus nähdään vähintäänkin tarpeellisena eikä sitä erikseen kyseenalaisteta tai ylipäättänsä nosteta keskustelussa esille. Ainoa selvästi muiden edustajien sekä ryhmäpuheenvuorojen linjoista poikkeava puheenvuoro on Ojalan asevelvollisuutta kyseenalaistava puheenvuoro, mutta kuten jo aikaisemmin totesin siitä ei voi vetää liian jyrkkiä johtopäätöksiä.

Tutkittavan aineiston valossa asevelvollisuus nautti siis vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä laajaa tukea. Nähdäkseni puheenvuoroissa asevelvollisuutta käytetään pääosin sellaisissa tilanteissa, joissa ikään kuin ostetaan parempaa mandaattia kritisoida muita hallituksen puolustuspoliittisia ratkaisuja. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kysymykset, Ottawan miinasopimuksen allekirjoittamatta jättäminen sekä puolustuspoliittisen selonteon sotilaallisen turvallisuuden painotukset ovat sen sijaan kaikki enimmäkseen edustajien kritiikin kohteena.

2.2 Tavoitteena Suomen puolustusbudjetista leikkaaminen

Puolueilla on aina omat visionsa siitä, kuinka valtion tulisi varojansa käyttää ja mihin yhteiskunnan sektoreihin ja ilmiöihin tulisi panostaa taloudellisesti enemmän ja mihin vähemmän. Talouspoliittiset linjaukset kertovat siis mitä edustajat pitävät tärkeänä ja mihin rahankäyttöä tulisi priorisoida. Suhtautuminen puolustusbudjettiin käy ilmi parhaiten edustajien tekemistä talousarvioaloitteista, ja täten se myös poikkeaa muista tarkasteltavista maanpuolustuksen osa-alueista. Osa täysistunnoissa pidetyistä puheenvuoroista on ainakin osittain teatralisoituja,²³ eikä tällainen luonnollisestikaan näy talousarvioaloitteissa. Jos asevelvollisuus ja kansallisesta puolustuksesta huolehtiminen nautti edustajien keskuudessa suhteellisen laajaa kannatusta, niin suhtautuminen puolustusmenoihin ja puolustusbudjettiin tuo hyvin erilaisen näkökulman esille vasemmistoliiton suhtautumisesta maanpuolustukseen.

---

²² Pekonen 2011, 133–135.

²³ Pekonen 2011, 98–100.

Kylmän sodan jälkeinen muuttunut turvallisuusympäristö mahdollisti uudenlaisen debatoinnin Suomea koskevista uhkakuvista ja niiden tärkeysjärjestyksestä. Tällä uhkakuvien tulkinnalla on luonnollisesti suuri merkitys puolustusjärjestelmien kehittämisessä, ja täten myös puolustusmäärärahoja ja materiaalihankintoja koskevassa päätöksenteossa. Tarkastelujakson ajankohtana aiemmin mainitsemani laaja turvallisuuskäsite oli saanut huomattavaa jalansijaa kansainvälisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Kansainvälisesti muuttunut turvallisuuskäsite oli osaltaan lisännyt kiistelyä maanpuolustuksesta ja puolustuksen rahoituksesta myös suomalaisessa eduskuntakeskustelussa.²⁴

Vasemmistoliiton suhtautuminen Suomen puolustusbudjettiin on muihin kansallisen puolustuksen kysymyksiin verrattuna helppoa määritellä, sillä jokainen vasemmistoliiton kansanedustaja on ollut mukana useissa puolueen aloitteesta tehdyissä talousarvioaloitteissa. Vaalikaudella 2003–2007 vasemmistoliiton kansanedustajan aloitteesta tehtiin yhteensä 16 talousarvioaloitetta, jotka sisältyvät tutkimuksen rajauksiin. Näistä 14 koski nimenomaan puolustusbudjettia ja niistä jokaisessa vaadittiin tavalla tai toisella vähennyksiä Suomen puolustusmenoihin.

Syyskuussa 2004 kaikki muut vasemmistoliiton kansanedustajat paitsi Valpas ja Tiusanen allekirjoittivat Annika Lapintien aloitteesta talousarvioaloitteen, jonka tarkoituksena oli vähentää ja lykätä vuosien 2005–2010 Puolustusvoimien hankintamenoja sadalla miljoonalla eurolla. Takaa-ajatuksena tässä oli kasvattaa vuosittain annettavia kehitystyömäärärahoja kymmenellä miljoonalla. Tätä perustellaan ennen kaikkea maailman kasvavalla eriarvoistumisella, jonka takia kehitysapu koetaan erittäin tarpeelliseksi. Vastaavasti aloitteesta käy ilmi, ettei vasemmistoliiton mielestä tilanteessa, missä Euroopassa ei ole sotilaallisia uhkatekijöitä nähtävissä, ole mitään syytä olla pienentämättä Puolustusvoimien hankintamenoja. Yhtenä tärkeänä argumenttina edustajat nostavat esille näkökulman, jossa Suomi osallistuu paremmin turvallisuusuhkien poistamiseen lisäämällä kehitysmäärärahoja kuin lisävarustamalla Puolustusvoimia.²⁵ Aloitteen ensimmäisenä allekirjoittanut edustaja Lapintie on myös harvoissa aiheita koskeneissa puheenvuoroissaan huomattavan kriittinen Suomen puolustusbudjettia kohtaan. Ennen kyseisen aloitteen tekemistä joulukuussa 2003 Lapintie nosti esille vaihtoehdon luopua Hornet-hävittäjien lisävarustelusta 111,5 miljoonaa

---

²⁴ Häkkinen 2020, 158–159.

²⁵ TAA 480/2004 vp, A. Lapintie / vas ym., 24.9.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+10+110>, [luettu: 17.12.2023].

euron edestä, jotta varat voitaisiin käyttää hänen mukaansa tarkoituksenmukaisemmin juuri kehitysyhteistyöhön. Seuraavana vuonna joulukuussa 2004 Lapintien viimeisessä ja kolmannessa tutkimuksen rajauksiin sisältyvässä puheenvuorossaan, hän esittelee hyvin samankaltaista ratkaisua, jossa puolustusmateriaalihankintoja vähennettäisiin noin 100 miljoonalla eurolla.²⁶

Useissa vasemmistoliiton talousarvioaloitteissa vastustetaan samalla myös puolustusmenojen tarkoitusperää, etenkin jos ne eivät liity kansalliseen puolustukseen ja lähde sen tarpeista. Edustaja Kuoppa yhdessä 13:sta muun edustajan kanssa tekivät esimerkiksi aloitteen, jossa vaadittiin sotilaallisen kriisinhallintamäärärahojen vähentämistä kuudellatoista miljoonalla eurolla. Tätä perustellaan sillä, että kyseistä kalustoa oltaisiin käyttämässä EU:n nopean toiminnan taisteluosastoissa, joka ei ole osa kansallista puolustusta.²⁷ Tällainen hankintojen tarkoitusperän kritisoiminen on siinä mielessä loogista, sillä 2000-luvun alussa Suomen puolustukseen tarkoitettut hankinnat korostivat huomattavasti kansainvälisen yhteistyön ja yhteensopivuuden merkitystä.²⁸ Tällaisissakin aloitteissa näkyy keskeisesti se, että maanpuolustuksen eri teemat ovat vahvasti sidoksissa keskenään. Skeptisyys kansainväliseen yhteistoimintaan näkyy puolustuksen taloudellisissa prioriteeteissa ja tätä suhtautumista maanpuolustuksen kansainvälisiin kysymyksiin käsitellenkin lisää seuraavassa luvussa.

Yksi toisenlainen laajaa vastustusta edustajien keskuudessa saanut hallituksen linjaus on puolustusmenojen sitominen indeksiin. Ongelmalliseksi vasemmistoliiton mielestä tämä muodostuu siksi, että monet heidän mielestensä tärkeämmät menot eivät ole indeksiin sidottuja. Edustaja Anne Huotari useammassa puheenvuorossaan vuosina 2003–2004 kyseenalaistaa Puolustusvoimien menojen indeksisidonnaisuuden ja kysyy esimerkiksi sitä, kuinka varoja voi riittää Puolustusvoimille muttei lapsilisien indeksikorotuksiin.²⁹ Edustaja Kari Uotila puolestaan kritisoi puolustusmenojen indeksisidonnaisuutta tilanteessa missä

---

²⁶ PTK 114/2003 vp, Lapintie, 16.12.2003, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+114/2003+vp+4+56+196>, [luettu: 11.12.2023].

²⁷ TAA 367/2005 vp, Kuoppa / vas ym., 26.9.2005, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=taa+367/2005>, [luettu: 15.12.2023].

²⁸ Laitinen ja Nokkala 2005, 92.

²⁹ PTK 107/2004 vp, A. Huotari, 14.10.2004, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+107/2004+vp+6+6+78>, [luettu: 5.12.2023].

siviilikriisinhallintaan tarkoitetut määrärahat eivät ole sidottuna indeksiin.³⁰ Ottaen huomioon vasemmistoliiton aikaisempien vaaliohjelmien sekä puolueohjelmien painotukset, olisi ollut erittäin ristiriitaista jos asevarustelua tiukasti vastustava puolue ei olisi tarttunut tällaisiin puolustusbudjetin seikkoihin. Kaikista puolustusmenojen vähennyksiä koskevista aloitteista ja puheenvuoroista juuri kyseiset indeksikorotuksia koskevat argumentit ovat kenties kaikista uskottavampia, kun niissä ei haeta kerralla kymmenien tai jopa yli sadan miljoonan vähennyksiä.

Syyskuussa vuonna 2006 edustaja Kuoppa yhdessä kuuden muun edustajan kanssa tekivät talousarvioaloitteen puolustusmateriaalihankintoihin tarkoitetun määrärahan vähentämisestä. Aloitteessa edustajat ehdottavat yhteensä 70,3 miljoonan euron vähennyksiä puolustusmateriaalien hankintaan, sillä jo olemassa olevasta puolustusbudjetista Suomi käyttää poikkeuksellisen suuren osan kyseisiin hankintoihin. Tästä syystä he eivät näe näin suurta taloudellista panostusta uusiin hankintamenoihin tarpeellisena.³¹

Joissain puolustusbudjettia koskeneissa puheenvuoroissa kyseenalaistetaan myös kyseisten asejärjestelmien ja hankintojen mahdollinen luonne sekä niiden sopivuus suomalaiseen turvallisuuspolitiikkaan. Esimerkiksi edustaja Tiusanen tammikuussa 2007 pitämässään puheenvuorossa kysyy Suomen Hornet-hävittäjien toimintakykyä lisäävistä hankinnoista ja niiden tarkoituksena, että ”muuttuvatko ne enemmän torjuntahävittäjistä mahdollisesti hyökkäysaseeksi?”.³² Tällainen argumentointi olisi mielestäni jopa hieman kummallista, jos sitä käsittelee vain hävittäjien toimintakykyä koskevassa kontekstissa. Tuskin minkään keskeisen asejärjestelmän toimintakyvyn parantaminen, ja varsinkaan Hornet-hävittäjien, ole ristiriidassa sen kanssa käyttääkö niitä sodan aloittanut hyökkäävä vai itseään puolustava osapuoli. Sen sijaan tässäkin Tiusasen voi katsoa nähneen toimintakykyisemmät hävittäjät valmisteluna Suomen osallistumiselle johonkin, minne hänen mukaansa Suomen ei tulisi osallistua. Tätä tulkintaani myös vahvistaa vuonna 2004 julkaistu Puolustusvoimien

---

³⁰ PTK 110/2003 vp, K. Uotila, 11.12.2003, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+110/2003+vp+2+4+60>, [luettu: 16.12.2023].

³¹ TAA 503/2006 vp, Kuoppa / vas ym., 22.9.2006, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=taa+503/2006>, [luettu: 20.12.2023].

³² PTK 144/2006 vp, Tiusanen, 18.1.2007, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+144/2006+vp+1+44+44>, [luettu: 12.12.2023].

iskukykytutkimus, jossa Hornetien paremmilla asejärjestelmillä nähdään nimenomaan olevan hyökkäystä ennaltaehkäisevä vaikutus.³³

Vasemmistoliiton kansanedustajat tavoittelivat joka tapauksessa merkittäviä leikkauksia Suomen puolustusbudjettiin. Tämä luo huomattavasti kriittisemmän kuvan puolueen suhtautumisesta maanpuolustukseen kokonaisuudessaan kuin mitä asevelvollisuuteen suhtautuminen antoi odottaa. Toisaalta taloudellisen panostamisen kritisointi tilanteessa missä turvallisuusympäristössä ei ole sotilaallisia uhkakuvia painaa mielestäni vaakakupissa huomattavasti vähemmän kuin mitä asevelvollisuuden vastustaminen olisi painanut. Jatkuvat aloitteet ja puheenvuorot massiivisistakin menoleikkauksista kuitenkin kertovat siitä, että maanpuolustus näyttäytyy samalla lailla kuin vuoden 1998 puolueohjelmassa lähinnä välttämättömänä paheena.

---

³³ Tarkka 2023, 229.

3 Maanpuolustuksen kansainväliset ulottuvuudet vasemmistoliiton silmin

3.1 Ehdoton ei kaikille sotilasliitoille

Maanpuolustuksesta puhuttaessa ei voida sivuuttaa kysymystä Suomen sotilaallisesta liittoutumattomuudesta tai mahdollisesta liittoutumisesta. Tätä kautta maanpuolustus saa myös merkittäviä ulkopoliittisia elementtejä. Suomen suhtautuminen läntiseen sotilasliitto Natoon onkin huomattavasti enemmän poliittista vastakkainasettelua, kritiikkiä sekä keskustelua herättänyt suomalaisen puolustuspolitiikan osa-alue kuin keskeiset kansallisen puolustuksen kysymykset. Samassa yhteydessä kuin Natosta on suomalaisessa keskustelussa puhuttu paljon myös Euroopan unionin turvallisuuspoliittisista elementeistä. Tässä luvussa käsittelem, kuinka vasemmistoehdokkaat asemoituivat näihin kansainvälisen puolustuspolitiikan ulottuvuuksiin ja Suomeen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen.

Uudelle vuositukselle tultaessa Suomessa oli tapahtunut merkittävä ulko- ja turvallisuuspolitiikan suunnanmuutos. Entisestä YYA-sopimuksen varjostamasta turvallisuusympäristöstä oli otettu merkittäviä askelia kohti länttä ja tultu ainakin osittain osaksi länsimaisia turvallisuusrakenteita EU-jäsenyyden myötä. Suomi 2000-luvun alussa korostikin nimenomaan Euroopan unionin turvallisuuspoliittista merkitystä ja näki unionin laajentumiskehityksen positiivisena kehityskulkuna Suomen ja Euroopan turvallisuudelle.³⁴ EU:n turvallisuusaspektin korostaminen luonnollisesti synnytti vahvan motiivin tukea Euroopan yhteistä puolustuskehitystä. Vasemmistoliitolle kysymys ei kuitenkaan näyttäytynyt yhtä yksiselitteisenä, ja vanha traditio Suomen sotilaallisesta liittoutumattomuudesta oli omiaan herättämään vähintäänkin epäluuloa myös Euroopan mahdollista yhteistä puolustuspolitiikkaa kohtaan.

Nato-jäsenyyden osalta Suomi oli Eurooppa integraationsa tavoin ottanut merkittäviä askeleita länteen verrattuna aikaisempaan kylmän sodan natopolitiikkaan. Suomi liittyi vuonna 1994 Naton rauhankumppanuusohjemaan ja suhteet puolustusliittoon rakennettiin ikään kuin uudelleen 90-luvun aikana. Varsinaisen Nato-jäsenyyden sijaan Suomi kuitenkin loi itselleen uuden ajan puolueettomuuteensa sopivan Nato-optio politiikan, joka käytännössä tarkoitti puolustusliiton ulkopuolella olemista muiden liittoutumattomien maiden tavoin.

---

³⁴ Laitinen ja Nokkala 2005, 27–30.

Nato-option funktiona oli siis lähinnä toimia poliittisena keppihevosena, eikä kyseistä optiota esimerkiksi mainittu missään Suomen ja Naton välisissä sopimuksissa. Suomen kylmän sodan jälkeinen integraatio länteen kulki myös pitkälti käsi kädessä Ruotsin kanssa, joten ruotsalaisten ratkaisu pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana maana vaikutti luonnollisesti vahvasti myös Suomeen.³⁵

Näkemyks Suomen roolista sotilaallisesti liittoutumattomana maana oli täysin yksimielisesti jaettu kaikkien 19:sta vasemmistoliiton kansanedustajan toimesta. Kielteinen suhtautuminen Natoon oli edustajien osalta täysin odotettua, mutta myös kriittinen suhtautuminen Euroopan unionin yhteiseen puolustukseen oli useasti esillä puheenvuoroissa. Näitä ei tosin voi täysin erottaa toisistaan, sillä edustajat toistuvasti painottivat EU:n yhteisen puolustuksen olevan vain reitti Suomen Nato-jäsenyydelle. Tarkasteltaessa vasemmistoliiton suhtautumista sotilaalliseen liittoutumiseen ja mahdolliseen Nato-jäsenyyteen on myös tärkeää huomioida, että skeptinen tai kielteinen suhtautuminen mahdolliseen liittoutumiseen on ollut pikemminkin valtavirtaa suomalaisessa politiikassa kuin vain vasemmistoliittoon rajautuva ilmiö.³⁶ Tästä syystä vasemmistoliiton suhtautumisesta Nato-jäsenyyteen ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä sillä akselilla, kuinka maanpuolustusmyönteistä tai -vastaista suhtautuminen tässä suhteessa oli. Suhtautuminen Natoon on silti erittäin merkittävä teema tutkimustehtävän kannalta.

Joulukuussa vuonna 2003 laatimassaan kirjallisessa kysymyksessä edustajat Tennilä ja Laakso tiedustelivat hallitukselta Suomen kantaa EU:n militarisointiin, johon he itse suhtautuivat jyrkän kriittisesti.³⁷ Huoli Euroopan unionin kehityssuunasta militaristisempaan suuntaan on ollut vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä kaudella 2003–2007 todella merkittävä, sillä lähes jokainen 19:sta edustajasta piti teemaa useamman kerran kriittisessä valossa esillä. Ainoastaan edustajilta Korhonen, Virtanen ja Kangas ei löytynyt ainuttakaan Euroopan unionin puolustuskehitykseen liittyvää kriittistä kommenttia. Kyseiset edustajat muutenkin pitivät huomattavan vähän maanpuolustukseen liittyviä puheenvuoroja kyseisellä vaalikaudella. Kolmikko ei myöskään pitänyt yhtäkään puoltavaa puheenvuoroa aiheeseen liittyen, joten todennäköisesti kyseiset edustajat eivät ole kokeneet tarpeelliseksi toistaa jo muiden puoluetovereidensa pitämiä puheenvuoroja. Tämä on todennäköistä siksi, että kaikki

---

³⁵ Särkkä 2019, 111–112, 115.

³⁶ Ibid., 169.

³⁷ KK 682/2003 vp, Tennilä, 29.12.2003, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=kk+682/2003>, [luettu: 12.12.2023].

kolme ovat olleet mukana useissa puolustusbudjetin vähentämistä vaativissa talousarvioaloitteissa, joten tuskin ehdokkaiden kannat poikkesivat tässäkään suhteessa puolueen yleisestä linjasta.

Korhosen, Virtasen ja Kannaksen tavoin myös edustaja Veijo Puhjo piti vain vähän, yhteensä kuusi puheenvuoroa maanpuolustukseen liittyvistä teemoista. Näissä harvoissa kannanotoissaan Puhjo puhuukin kaikkein painavimmin juuri maanpuolustuksen kansainvälisistä ulottuvuuksista. Puhjo kritisoi lokakuussa vuonna 2003 pitämässään puheenvuoroissa erittäin vahvasti niin EU:n mahdollista yhteistä puolustuspolitiikkaa kuin etupäässä Yhdysvaltojakin. Puhjo jopa maalaillee alkutahteja kolmannelle maailmansodalle seuraavasti: ”tarkoittaisiko esimerkiksi Suomen liittyminen EU:n yhteiseen puolustuspolitiikkaan käytännössä myös liittymistä presidentti Bushin julistamaan terrorisminvastaiseen sotaan, jota pidän erittäin todennäköisenä alkuna kolmannelle maailmansodalle?”.³⁸ Puhjon maalailema pessimistinen tulevaisuudennäkymä kertoo merkittävästi siitä vilpittömästä huolesta, minkä Yhdysvaltojen aloittama Irakin sota synnytti 2000-luvun alun poliittiseen ilmapiiriin. Tuomitseva asennoituminen Yhdysvaltoja kohtaan nousikin aineistossa enemmän esille kuin mikään maanpuolustusta koskeva kritiikki vaikka aineisto oli rajattu koskemaan nimenomaan maanpuolustusta. Joka tapauksessa vasemmistoliiton äärimmäisen kielteinen suhtautuminen kaikkeen mikä edes etäisesti voisi liittyä sotilaalliseen liittoutumiseen näkyy, ei pelkästään Nato-kannanotoissa, vaan myös Euroopan unionin puolustusta käsittelevissä puheenvuoroissa. Uhkakuvat edessä odottavasta kolmannelle maailmansodasta eivät kuitenkaan esiinny muiden edustajien kuin Puhjon puheenvuoroissa.

Euroopan unionin mahdolliset tulevat puolustuspoliittiset kehitysaskleet herättävät edustajissa myös toisenlaisia kriittisiä puheenvuoroja, jotka eivät välttämättä vie Suomea suoraan puolustusliitto Naton jäseneksi. Edustaja Mikko Immonen näkee Euroopan unionin suunnitelman perustaa nopean toiminnan joukot myös taloudellisena ongelmana Suomelle. Hänen mukaansa Suomi voisi tällaisessa Euroopan yhteisessä puolustusjärjestelyssä joutua silmätikuksi, sillä Suomen puolustusmenot eivät välttämättä olisi kaikkien EU maiden mukaan tyydyttävällä tasolla. Saman puheenvuoron alussa Immonen myös kiitollisena korostaa Venäjän naapurussuhteen merkitystä Suomelle. Tämä on toki luonnollista hänen

---

³⁸ PTK 68/2003 vp, V.Puhjo, 1.10.2003, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+68/2003+vp+1+76+77>, [luettu: 15.12.2023].

roolinsa johdosta Venäjän ystävyysryhmän puheenjohtajana. Joka tapauksessa Immonen on positiostaan tyytyväinen puolustusvaliokunnan toimintaan.³⁹ Tämä kiitollisuus nousee ensisijaisesti mitä ilmeisemmin Suomen kielteisistä Nato-linjauksista. Venäjän intressien huomioiminen voi olla myös osatekijänä Immosen kriittisissä EU:n puolustuskehitystä koskevilla kannanotoissa, vaikka niitä pääosin perustellaankin taloudellisin syin.

Euroopan unionin vuonna 2003 julkaisema turvallisuusstrategia antaa viitekehystä sille, minkälaista turvallisuuspoliittista toimijaa edustajat kommentoivat puhuessaan EU:n puolustuskehityksestä. Kyseinen julkaisu toimi vuosina 2003–2007 unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajattelun kulmakivenä, joten siitäkin syystä sitä voi pitää merkittävänä. Kyseessä oli Euroopan unionin ensimmäinen yritys määritellä sen turvallisuuspolitiikan päämääriä. Julkaisussa EU:n suurimmiksi uhiksi nostetaan terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot sekä järjestäytynyt rikollisuus ja tavoitteiksi nousee näiden uhkien torjuminen.⁴⁰ Ottaen huomioon vuonna 2003 alkaneen Irakin sodan sekä EU:n turvallisuuspolitiikan muutokset ei ole ihme, että kyseinen kehitys on herättänyt puolueessa vastustusta. Toisaalta Euroopan unionin tavoitteet olivat luonteeltaan sellaisia, että ne tuskin olivat itsessään mikään ongelma.

Tästä päästäänkin takaisin siihen miksi EU:n puolustuskehitys oli lähes kaikille vasemmistoliiton edustajille ongelma. Aina vuoteen 2006 vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtajana toiminut Suvi-Anne Siimes vuonna 2004 pitämässään ryhmäpuheenvuorossa antaa kattavampaa käsitystä puolueen suhtautumisesta Euroopan unionin mahdollisiin puolustuspoliittisiin ratkaisuihin. Ryhmäpuheenvuoro eroaa siinä mielessä, ettei se ole yhtä jyrkän kielteinen kuin monet yksittäiset puheenvuorot. Tälle looginen selitys löytyykin siitä, että Siimes kehuu hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kohtaa missä tehdään yksiselitteisen selväksi, ettei Suomi aio hakea puolustusliitto Naton jäsenyyttä. Puheenvuorossa EU:n puolustusratkaisut herättävät kyllä paljon kysymyksiä, mutta suhtautuminen muuttuu huomattavasti myönteisempään suuntaan, kun Nato on poissuljettu vaihtoehto.⁴¹

---

³⁹ PTK 143/2004 vp, M.Immonen, 20.12.2004, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+150+150>, [luettu: 7.12.2023].

⁴⁰ Iso-Markku 2016, 56–57.

⁴¹ PTK 97/2004 vp, S.A. Siimes, 28.9.2004, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+5+5>, [luettu: 12.12.2023].

Siimeksen poliittista uraa tarkasteltaessa paljastuu vasemmistoliiton kahtia jakautuneisuudesta mielenkiintoinen huomio. Siimes nimittäin nuoremman polven ”punavihreänä” vasemmistoliittolaisena ajautui erimielisyyksiin puolueen taistolaisen fraktion kanssa, mikä lopulta johti hänen eroonsa puheenjohtajan paikalta ja koko puolueesta.⁴² Huomionarvoista tässä on se, että aineistosta päätellen suhtautuminen maanpuolustukseen ja etenkin Nato-jäsenyyteen on selvästi ollut jakautuneessa puolueessa yhdistävä tekijä.

Yhtenä keskeisenä johtopäätöksenä aineiston pohjalta voi pitää sitä, että edustajien mukaan puolustusliitto Natoon liittyminen olisi lähes huonointa mahdollista puolustuspolitiikkaa mitä Suomi voisi toteuttaa. Ojalan joulukuussa vuonna 2003 pitämä puheenvuoro kuvastaa hyvin vasemmistoliiton suhtautumista Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen, lähtien keskeisesti erittäin kriittisestä suhtautumisesta Yhdysvaltoihin. Ojalan mukaan Yhdysvallat eivät juurikaan kunnioita muiden Nato-maiden kantoja ja toimiessaan täysin omapäisesti se kuitenkin sitoo muut Nato-maat omiin ratkaisuihinsa. Hän myös kyseenalaistaa sen, ettei Natosta edes olisi mitään hyötyä Suomelle tilanteessa missä Euroopassa ei ole näköpiirissä mitään sotilaallista uhkaa seuraavan 10–15 vuoden aikajänteellä.⁴³

Ojalan tavoin monet muutkin pitivät kaudella paljon USA ja sitä kautta Nato-kriittisiä puheenvuoroja. Edustaja Unto Valpas nostaa myös esiin kansan hyvin Nato-kriittiset kannat vuoden 2004 selonteosta puhuttaessa. Valpas monen muun edustajan tavoin käyttää myös Yhdysvaltojen aloittamaa Irakin sotaa esimerkkinä vääränlaisesta voimapolitiikasta. Samassa yhteydessä Valpas kertoo, että hänen mielestään Suomen ei tulisi osallistua Euroopan unionin nopean toiminnan joukkoihin, sillä Suomen panos rauhanturvaamisessa on ollut toimiva, eikä sitä tulisi muuttaa.⁴⁴

Edustaja Laakso linjaa puolestaan syyskuussa vuonna 2005, että Euroopan unionin yhteistä puolustusta on markkinoitu lännessä harhaanjohtavin perustein. Laakson mukaan unioni itse pitää sotilaallisen kyvyn rakentamista tärkeänä, jotta se voisi jatkossa olla ehkäisemässä eri puolella maailmaa tapahtuvia kansanmurhia. Tästä Laakso ei ole vakuuttunut ja väittää, että Euroopan sotilaallisen interventiokyvyn luomisen taustalla olisi paljon muitakin painavia

---

⁴² Mickelsson 2021, 306–307.

⁴³ PTK 114/2003 vp, Ojala, 12.12.2003,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+114/2003+vp+4+60+200>, [luettu: 11.12.2023].

⁴⁴ PTK 143/2004 vp, U.Valpas, 20.12.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+153+153>, [luettu: 16.12.2023].

motiiveja, kuten luoda Euroopasta globaali sotilaallinen toimija.⁴⁵ Jaakko Laaksoa on myös pidetty Markus Mustajärven kanssa koko eduskunnan Natovastaisimpina edustajina. Kyseisellä vaalikaudella tämä rooli kuuluu kiistatta juuri Laaksolle, ja Mustajärven voikin katsoa perineen Laakson roolin tämän siirryttyä eduskunnasta pois.⁴⁶ Tämä tulkinta on myös aineistoon nähden hyvin johdonmukainen, sillä Mustajärvi oli huomattavan vähäpuheinen vain kolmella maanpuolustusta koskevalla puheenvuorollaan. Laakso puolestaan puhui maanpuolustuksesta ja samalla Natosta enemmän kuin kukaan muu eduskuntaryhmästä yhteensä 55:llä puheenvuorollaan.

Siinä missä edustaja Laakso piti vaalikaudella useaan otteeseen erilaisia kriittisiä maanpuolustukseen ja etupäässä sotilaalliseen liittoutumiseen liittyviä puheenvuoroja, edustaja Martti Korhonen piti koko tarkastelujaksolla vain kaksi puheenvuoroa maanpuolustuksesta. Edustaja Korhosen suhtautumisesta voi siis lähinnä sanoa, ettei hän kokenut maanpuolustukseen liittyviä kysymyksiä todennäköisesti kovinkaan tärkeinä, eikä hänen suhtautumisestaan puheenvuorojen perusteella voi tehdä erityisen kattavia johtopäätöksiä. Kuitenkin marraskuussa 2006 käydyssä keskustelussa Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden seurauksista Korhonen sättii puolustusministeri Seppo Kääriäistä tämän puheenvuorosta. Korhosen mukaan Kääriäisen puheenvuoro oli epäselvä niin suhteessa puolustuksen rahoitukseen kuin sotilaalliseen liittoutumattomuuteenkin. Arvostelun päätteeksi Korhonen lopettaa puheenvuoronsa kysymyksiin ”Mitä te oikein haette omalla puheenvuorollanne? Nato-jäsenyyttä ilmeisesti?”.⁴⁷ Vaikka Korhonen ei siis itse puheenvuoroissaan esitä suoraa kritiikkiä Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä, on kriittinen suhtautuminen hänenkin kohdallaan helppoa tunnistaa kyseisen puheenvuoron rivien välistä.

Kun ajatellaan turvallisuustilannetta 2000-luvun alussa, Yhdysvaltojen hyökkäystä Irakiin sekä itä-Euroopan maiden liittymistä Naton jäseneksi, on sanomattakin selvää, kuinka sotilaalliseen liittoutumiseen linkittyvät kysymykset ovat juuri vaalikaudella 2003–2007 herättäneet paljon keskustelua ja vasemmistoliiton osalta vastustusta. Aineisto osoittaa, että vasemmistoliiton kaikki teemaan kantaa ottaneet edustajat suhtautuivat kielteisesti Suomen

---

⁴⁵ PTK 87/2005 vp, Laakso, 14.9.2005,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+87/2005+vp+1+29+29>, [luettu: 10.12.2023].

⁴⁶ Särkkä 2019, 202.

⁴⁷ PTK 112/2006 vp, M.Korhonen, 9.11.2006,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+112/2006+vp+1+14+15>, [luettu: 8.12.2023].

mahdolliseen Nato-jäsenyyteen. He myös tyypillisesti kritisoivat amerikkalaisten toimia Irakissa. Euroopan unionin yhteiseen puolustukseen suhtaudutaan niin ikään pääosin kriittisesti, mutta siinäkin keskeisenä piirteenä esiin nousee jälleen Nato-vastaisuus. Edustajien keskuudessa EU:n yhteisen puolustuksen kehitysaskeleet herättävät pääosin huolen kehityksestä, jonka päässä nähtäisiin Suomen Nato-jäsenyys. Yhdysvaltojen tavoin myös jotkut EU-maat saavat kritiikkiä toimistaan Irakin sodassa. Euroopan unionin yhteistä puolustusta ei kuitenkaan yhtä yksiselitteisesti tyrmätä kuin mahdollista Natoon liittymistä ja tyypillinen siihen kohdistuva kritiikki rakentuukin kyseisen puolustuksen tarpeellisuuden kyseenalaistamiselle.

3.2 Sotilaallisesta kriisinhallinnasta painopiste siviilikriisinhallintaan

Toisin kuin Euroopan unionin yhteinen puolustus tai teoreettinen Nato-jäsenyys, rauhanturvaaminen ja sotilaallinen kriisinhallinta olivat jo olemassa olevia elementtejä suomalaisessa maanpuolustuksessa ja ansaitsevat mielestäni oman luvun. Myös vasemmistoliiton suhtautuminen näihin maanpuolustuksen osa-alueisiin poikkeaa huomattavasti muista kansainvälisistä maanpuolustuksen kysymyksistä. Tämä ennen kaikkea siksi, että Suomi oli vaalikaudelle 2003–2007 tullessa jo profiloitunut menestyksekkäänä ja arvostettuna maana rauhanturvatehtävissä.

2000-luvun alussa koko kansainvälinen turvallisuusympäristö oli ainakin länsimaisesta näkökulmasta katsottuna muutoksessa. Tämä ohjasi vahvasti länsimaisten asevoimien kehittämisen logiikkaa poispäin omasta aluepuolustuksesta kohti omien rajojen ulkopuolella tapahtuvaa kriisinhallintaa.⁴⁸ Vaikka tämä ei siis ollut lähes koko muun Euroopan tavoin Suomen valitsema tie, niin vaalikaudelle 2003–2007 tullessa myös Suomesta oli tullut entistä valmiimpi maa osallistumaan erilaisiin rauhanturva ja kriisinhallintaoperaatioihin. Aikaisemmasta poiketen nyt oltiin valmiimpia osallistumaan sellaisiin operaatioihin, joissa asevoiman käyttäminen olisi huomattavan todennäköistä ja täten myös omien miestappioiden kärsiminen tulisi olemaan todennäköisempää kuin tähän asti. Aseenkäytösääntöjen lieventäminen sekä osallistuminen kriisinhallintatehtäviin ilman YK:n tai ETYJ:n mandaattia olivat ajankohtaisia aiheita tarkastelujaksolla niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa.⁴⁹

---

⁴⁸ Raitasalo 2008, 2.

⁴⁹ Laitinen ja Nokkala 2005, 42.

Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa eli YK:n mandaattia, sekä itsepuolustusta yksin tai yhdessä liittolaisten kanssa pidettiin ainoina laillisina perusteina sodankäynnille. Kotimaisen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan näkökulmasta huolta herätti se, että sotilasliitto Nato oli aloittanut sotaan johtaneen sotilasoperaation Serbiaa vastaan 1999 ilman kyseistä YK:n mandaattia. Naton interventio johtui Kosovossa tapahtuneista laajoista ihmisoikeusloukkauksista ja sodan seurauksena Nato pakotti Serbian noudattamaan tahtoaan Kosovon maakunnassa. Kyseinen konflikti alkoi siis sodalla ilman YK:n sallimaa oikeutusta, mutta sodan päätyttyä Kosovossa kuitenkin alkoi YK:n mandaatilla pitkäkestoinen kriisinhallintaoperaatio.⁵⁰ Balkanin tapahtumat kuitenkin avasivat uuden polun sille, että sotilaallisia yhteenottoja saattaisi syttyä ilman laillista oikeutusta, joka luonnollisestikin oli omiaan herättämään keskustelua myös kansallisessa politiikassa. Koska Naton interventio tapahtui humanitaarisin perustein rauhanturvaoperaation tavoin, synnytti se todennäköisesti vahvaa tarvetta tarkastella Suomen suhtautumista siihen minkälaisiin operaatioihin Suomi mahdollisesti tulevaisuudessa osallistuisi. Tämä ennen kaikkea sellaisissa tilanteissa, joissa ei voitaisi olla täysin varmoja siitä, minkälaiseksi operaatio kehittyisi.

Vasemmistoliiton ehdokkaiden kesken kaikesta huolimatta suomalainen rauhanturvaaminen nähdään pääosin positiivisessa valossa. Useat ehdokkaat ottaessaan rauhanturvatoimintaan kantaa kertovat tukevansa Suomen nykyistä linjaa. Näin tekee esimerkiksi edustaja Kuoppa syyskuussa 2004 samalla kritisoidessaan Euroopan unionin nopean toiminnan joukkoja sekä Yhdysvaltojen toimia Irakissa.⁵¹ Kaikki edustajat eivät pelkästään tue Suomen nykyistä toimintaa vaan jopa kannattaisivat Suomen aktiivisempaa roolia rauhanturvaamisessa ja kriisinhallinnassa. Edustaja Ojala pitää tärkeänä kansainvälisen kriisinhallinnan voimakasta kehittämistä ja mainitsee sen nousseen olennaiseksi Suomen Puolustusvoimien tehtäväksi. Ojala myös pitää keskeisesti esillä sitä, että kansainvälistä kriisinhallintaa pitää nimenomaan rakentaa YK:n toimintaa tukevaksi ja painottaa YK:n mandaatin merkitystä tehtäviin osallistuessa. Ojala nostaa myös puheenvuorossa esiin siviilikriisinhallinnan merkityksen, joka esiintyykin useasti edustajien kannanotoissa.⁵²

---

⁵⁰ Raitasalo 2008, 4.

⁵¹ PTK 97/2004 vp, Kuoppa, 28.9.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+97/2004+vp+2+36+36>, [luettu: 10.12.2023].

⁵² PTK 143/2004 vp, Ojala, 20.12.2004,

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+143/2004+vp+1+102+102>, [luettu: 11.12.2023].

Syyskuussa 2005 edustaja Siimes painottaa puheenvuorossaan läpinäkyvyyden merkitystä kriisinhallintaan osallistumiseen liittyvissä kysymyksissä. Hän lukuisten muiden edustajien tavoin nostaa esille huolensa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteon siirtymisestä kansainvälisille kentille. Siimes myös osaltaan painottaa YK:n mandaatin merkitystä sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisessa.⁵³ Puoli vuotta myöhemmin maaliskuussa 2006 edustaja Kauppila näkee Euroopan unionin kanssa toteutetussa sotilaallisessa kriisinhallinnassa myös positiivisia elementtejä, mutta puolueelle tyypilliseen tapaan korostaa siviilikriisinhallinnan kehittämisen merkitystä. Kauppila yhtä lailla toistaa puoluetovereidensakin kantaa siitä, että EU:n yhteistä puolustusta ei tulisi vielä puolustusliitto Naton kaltaiseen suuntaan, vaikka yhteistoimintaa kriisinhallinnassa lisättäisiinkin. Kauppila kertoo myös vasemmistoliiton vaatimuksesta, että EU tekee tiivistä yhteistyötä YK:n konfliktinestoyksiköiden kanssa.⁵⁴

Ottaen huomioon, kuinka keskeinen osa kriisinhallinta ja rauhanturvatehtävät olivat Suomen ja Naton välisessä yhteistyössä, on jopa yllättävää, ettei tämä maanpuolustuksen osa-alue herätä samanlaista epäluuloa edustajissa kuin kaikki muu Natoon liittyvä. Tosin tämä Nato-yhteistyö rakennettiin Suomen ja muiden puolueettomien maiden kanssa rauhankumppanuusohjelmien pohjalle, ja osallistuminen Nato-johtosiin kriisinhallintaoperaatioihin tarjosi Suomen kaltaisille maille mahdollisuutta lisätä positiivista turvallisuuden tuottajan imagoa.⁵⁵ Eli vasemmistoliitossa ei tässä yhteydessä koettu Natoa ainakaan yhtä ongelmalliseksi kuin sotilaallista liittoutumista koskevissa kysymyksissä.

Samassa keskustelussa kuin Kauppilan puheenvuoro aiemmin myös edustaja Uotila kartoittaa omia näkemyksiään Suomen roolista sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Hänen mukaansa Suomi pystyisi entistä paremmin tukemaan kansainvälistä rauhaa ja vakautta kehitysyhteistyömäärärahojen ja siviilikriisinhallinnan saralla kuin pelkästään painottamalla

---

⁵³ PTK 87/2005 vp, Siimes, 14.9.2005, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+87/2005+vp+1+4+4>, [luettu: 13.12.2023].

⁵⁴ PTK 26/2006 vp, Kauppila, 21.3.2006, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+26/2006+vp+2+2+22>, [luettu: 10.12.2023].

⁵⁵ Särkkä 2019, 111–112.

sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä. Uotila jopa luonnehtii Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan roolia ”hivittävän aggressiiviseksi ja aktiiviseksi”.⁵⁶

Vasemmistoliiton kansanedustajille on ollut lähes poikkeuksetta tärkeää painottaa aseettomia vaihtoehtoja rauhanturvaamista ja kriisinhallintaa koskevissa kysymyksissä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vasemmistoliitto olisi suhtautunut erityisen kriittisesti tähän suomalaisen maanpuolustuksen osa-alueeseen. Kari Uotilan puheenvuoron tavoin valtaosa tätä teemaa koskevasta kritiikistä menee hallituksen tai Euroopan unionin suuntaan siitä, ettei sotilaallinen kriisinhallinta voi olla keskeisin ratkaisukeino kansainvälisen rauhan kysymyksissä. Sitä ei myöskään tulisi asettaa siviilikriisinhallinnan tai esimerkiksi kehitysavun edelle.

Merkillepantavaa on myös, kuinka vähän, jos ollenkaan, eduskunnassa on puhuttu sotilaiden toimista rauhanturva- tai kriisinhallintatehtävissä. Pentti Tiusanen kysyi syyskuussa 2006 puolustusministeriltä Afganistanin tilanteesta suomalaisten joukkojen jouduttua ampumavälikohtaukseen.⁵⁷ Afganistanin tilanteen osalta ja sen vaikutuksista suomalaisiin rauhanturvajoukkoihin puhuttiin aineistossa vain muutamaan otteeseen, mikä oli siinä mielessä yllättävää, että suomalaisia joukkoja oli Afganistanissa koko vaalikauden ajan. Toisaalta Afganistanin tilanne kärjistyi vasta seuraavalla vaalikaudella, jolloin kriisinhallintatehtävissä kuoli myös kaksi suomalaissotilasta.⁵⁸ Myöskään edellä mainittu Tiusasen kysymys ei johtanut laajempaan keskusteluun suomalaisista joukoista Afganistanissa tai muiden edustajien puheenvuoroihin aiheesta.

---

⁵⁶ PTK 26/2006 vp, Uotila, 21.3.2006, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+26/2006+vp+2+24+24>, [luettu: 15.12.2023].

⁵⁷ PTK 84/2006 vp, Tiusanen, 14.9.2006, <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=puh+84/2006+vp+1+137+201>, [luettu: 11.12.2023].

⁵⁸ Mustasilta et al. 2022, 62.

4 Etäinen muttei kielteinen suhtautuminen maanpuolustukseen

Vasemmistoliiton suhtautumista maanpuolustukseen vaalikaudella 2003–2007 kuvastaa parhaiten se, että puolueen mukaan kansallisen puolustuksen tulisi tukeutua tiukasti asevelvollisuusarmeijaan ja kansainvälisesti Suomen tärkein tehtävä on pysytellä sotilasliittojen ulkopuolella. Aineistosta paljastui karkeasti neljä eri maanpuolustukseen liittyvää keskeistä teemaa, jotka toimivat myös tutkimusta jäsentävinä tekijöinä ja loivat opinnäytetyölleni rakenteen. Nämä teemat olivat asevelvollisuus ja muut kansallisen puolustuksen järjestämisen kysymykset, puolustusbudjetti, EU:n mahdollinen yhteinen puolustus ja Nato, sekä Suomen rooli kriisinhallinnassa ja rauhanturvaamisessa.

Näihin teemoihin suhtautumista tarkasteltaessa oli helppoa tehdä koko puoluetta koskevat johtopäätökset, sillä kaikki 19:sta edustajaa vetivät aineiston valossa yhtä köyttä ja heidän välillään olleet eroavaisuudet olivat pääosin sävy- tai painotuseroja. Varsinaisessa asiiasäilytyksessä oltiin joka tapauksessa lähes yksimielisiä. Kaikki edustajat eivät tosin ottaneet jokaiseen maanpuolustuksen osa-alueeseen kantaa laisinkaan, joka periaatteessa mahdollistaa sen, että joukossa on voinut olla myös vaihtelevia erimielisyyksiä. Pidän tätä tosin epätodennäköisenä, sillä jokainen edustaja oli ainakin jossain kysymyksessä täysin linjassa muiden puoluetovereidensa kanssa ja esimerkiksi puolustusmenoja koskevissa talousarvioaloitteissa oli mukana jokainen puolueen kansanedustaja. Edustajille on myös hyvin tärkeää profiloitua,⁵⁹ joten oman muusta puolueesta eriyvän kannan esille tuominen saattaisi myös palvella edustajan omia intressejä. Toisaalta jo aiemmin mainitsemani puoluekuri saattaa nostaa kynnystä muusta puolueesta poikkeamiseen. Joka tapauksessa uskon puolueen olleen aidosti yksimielinen myös vähäpuheisimpien edustajien osalta.

Asevelvollisuus suomalaisen maanpuolustuksen kivijalkana nautti puolueessa laajaa, periaatteessa yksimielistä, tukea. Mielenkiintoinen huomio on, että lyhyeenkin vuoden 2003 vaaliohjelmaan oli mahtunut tavoite asevelvollisuuden kehittämisestä ”paremmin todellisia uhkakuvia vastaaviksi”,⁶⁰ mutta koko vaalikauden aikana asevelvollisuuden kehittäminen tai siitä luopuminen ei noussut edustajien puheenvuoroissa esille.⁶¹ Sen sijaan haluttiin pitää vankasti kiinni silloisesta asevelvollisuusjärjestelmästä. Asevelvollisuuteen suhtautumisessa päällimmäinen huomio onkin se, että vasemmistoliitolle maanpuolustuksen järjestäminen

⁵⁹ Pekonen 2011, 38.

⁶⁰ Vasemmistoliiton vaaliohjelma, 2002, <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/816>.

⁶¹ Ojalan jo aiemmin käsitellyä puheenvuoroa lukuun ottamatta.

asevelvollisuusarmeijan ja kattavan aluepuolustuksen varaan oli kaikista olemassa olevista vaihtoehdoista paras. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että asevelvollisuuden tukeminen nostetaan aineistossa usein sellaisessa kontekstissa esille, jossa edustaja voi käyttää sitä vasta-argumenttina vaihtoehtoisille tavoille järjestää puolustus tai jos edustaja kritisoi jotain hallituksen puolustuspoliittista ratkaisua. Kyseisellä ajanjaksolla Euroopassa oli laajamittainen asevoimien ammattilaistumisen trendi, jossa asevelvollisuusarmeija korvattiin ainakin osittain ammattiarmeijalla. Tällainen kehitys ei ollut vasemmistoliiton tavoitteiden mukainen ja on yksi selittävä tekijä asevelvollisuuden laajalle tuelle puolueessa juuri 2000-luvun alussa. Ennen kaikkea asevelvollisuusarmeija oli mahdollistaja ja kenties edellytys sille, että Suomi pysyy sotilasliittojen ulkopuolella. Tämä oli kiistatta vasemmistoliitolle erittäin merkittävä tavoite niin aineiston kuin vuosien 1998 ja 2003 ohjelmienkin valossa. Muut aineistossa esiin nousseet kansallisen puolustuksen kysymykset olivatkin pääsääntöisesti edustajien kritisoinnin kohteena. Näistä keskeisimpänä vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan järjestäminen, joka koettiin puolueessa tarpeettomaksi tai joidenkin edustajien kohdalla jopa vastenmieliseksi.

Jos vasemmistoliiton puheenvuorot asevelvollisuuden uudistamisesta jäivät pitämättä, niin puolustusbudjettia koskevissa kannanotoissaan puolue oli hyvinkin johdonmukainen vuosien 1998 ja 2003 ohjelmien kanssa. Tavoite saada Suomen puolustusmenot käännettyä laskusuuntaan nousee aineistossa hyvinkin merkittävänä esille, ja kaikki puolueen esittämät talousarvioaloitteet maanpuolustuksesta tavoittelivat leikkauksia puolustusbudjettiin. Aineiston valossa puolustusmäärärahojen vähentämistä perustellaan useilla erilaisilla argumenteilla, mutta keskiössä on näkemys siitä, että valtion tulisi kohdentaa rahankäyttöään tärkeämpiin kohteisiin, koska Suomen turvallisuusympäristössä ei ole sotilaallisia uhkakuvia.

Koko aineiston ilmeisin huomio on vasemmistoliiton erittäin jyrkkä Nato-vastaisuus ja sotilaallisen puolueettomuuden keskeisyys. Ajankohta on myös todennäköisesti aiheuttanut sen, että myös EU:n yhteisiin puolustus suunnitelmiin suhtauduttiin pääosin kriittisesti. EU:n mahdollisessa yhteisissä puolustusratkaisuisa nähdään keskeisimpänä ongelmana se, että tiiviimpi puolustusyhteistyö EU:ssa johtaisi lopulta Suomen Nato-jäsenyyteen.

Maanpuolustuksen kansainvälisissä kysymyksissä painotettiin myös siviilikriisinhallinnan sekä kehitysavun merkitystä. Sotilaalliselle kriisinhallinnalle ja sen puitteissa tapahtuvalle kansainväliselle puolustusyhteistyölle kuitenkin nähtiin olevan oma paikkansa, kunhan toiminnalle oli YK:n tai ETYJ:n mandaatti.

Yksi ajankohdan mahdollistama, mutta erittäin merkittävä seikka on Venäjän lähes täydellinen poissaolo tutkimuksen aineistosta. Suomalaisessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ei välttämättä aina olla puhuttu Venäjästä tai Neuvostoliitosta suoraan, mutta sen vaikutukset ovat olleet vähintäänkin epäsuorasti aina läsnä maanpuolustukseen liittyvässä keskustelussa. Tässä vuodet 2003–2007 edustavat hyvin poikkeuksellisia vuosia. Vasemmistoliiton kansanedustajat mainitsivat Venäjän vain joitakin kertoja koko vaalikaudella pitämässään maanpuolustusta koskevissa puheenvuoroissa. Yhdessäkään puheenvuorossa Venäjää ei koettu uhkaksi Suomelle.

Tulokset vasemmistoliiton suhtautumisesta maanpuolustukseen avaa mielestäni useita mielekkäitä jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutustuttuani aiheeseen näin tarkasti, herättää se huomattavaa mielenkiintoa tutkia miten vasemmistoliiton suhtautuminen maanpuolustukseen kehittyi tarkastelujakson jälkeen. Tutkittavana voisi olla esimerkiksi Georgian sodan 2008 tai Krimin miehityksen 2014 vaikutus vasemmistoliiton kansanedustajien kantoihin. Toisaalta vertaileva tutkimus eri puolueiden välillä voisi myös olla toteuttamiskelpoinen. Etenkin erittäin myönteinen ja hieman jopa yllättävä asennoituminen asevelvollisuuteen herätti mielenkiintoni verrata vasemmistoliiton ja vihreän liiton suhtautumista toisiinsa. Joka tapauksessa puolueiden suhtautumista maanpuolustukseen on tutkittu sen verran rajallisesti, että vastaavia tutkimusmahdollisuuksia on tarjolla runsaasti.

Lähteet

Primääriaineisto

Valtiopäivät 2003–2007, pöytäkirjat, kirjalliset kysymykset ja talousarvioaloitteet.

Tutkimuskirjallisuus

Häkkinen, Teemu ja Miina Kaarkoski ja Jouni Tilli. *Maanpuolustustahto Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 2020.

Iso-Markku, Tuomas. *Globaalistrategia mukauttaa EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sisäisten ja ulkoisten kriisien värittämään toimintaympäristöön. Euroopan yhteinen (?) puolustus*, toim. Timo Mielonen. Helsinki: Suomen Sadankomitea, 2016, 54–72.

Kalela, Jorma. *Historiantutkimus ja historia*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 2000.

Laitinen, Kari ja Arto Nokkala. *Suomalainen asevelvollisuus – historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 2005.

Mickelsson, Rauli. *Suomen puolueet. Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 2021.

Mustasilta, Katariina ja Tyyne Karjalainen ja Timo R. Stewart ja Mathilda Salo. *Suomi Afganistanissa 2001–2021. Vakauttamisesta ulko- ja turvallisuuspoliittisten suhteiden vaalimiseen*. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 2022.

Pekonen, Kyösti. *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 2011.

Särkkä, Iro. *Nato-retoriikka Suomen turvallisuuspoliittisessa keskustelussa*. Helsinki: Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 121, 2019.

Tarkka, Jukka. *Jättiläisen jalanjäljet. Alaviitteitä suomettumisen historiaan*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala, 2023.

Poliittiset ohjelmat

Vasemmistoliitto. *Vasemmistoliiton Puolueohjelma. Vapauden, demokratian ja kestävän kehityksen yhteiskunta*. Helsinki: Vasemmistoliitto, 1998.

Vasemmistoliitto. *Turvallisuuspoliittinen ohjelma*. Helsinki: Vasemmistoliitto, 2001.

Vasemmistoliitto. *Vasemmistoliiton vaaliohjelma eduskuntavaaleissa 2003*. Helsinki:
Vasemmistoliitto, 2002.